

Happiness. Joy. Ecstasy.

Talmud Taanit 22a

While they were talking, two men passed by and Elijah remarked, "These two have a share in the world to come." Rabbi Beroka then approached and asked them, "What do you do?" They replied, "We are comedians, **when we see men depressed we cheer them up**; furthermore when we see two people quarreling we strive hard to make peace between them."

1. תלמוד בבלי תענית דף כב עמ' א

אדהכי והכי אתו הנך תרי אתי. אמר ליה: הנך נמי בני עלמא דאתי נינהו. אזל לגבייהו. אמר להו: מאי עובדיכו? - אמרו ליה: אינשי בדוחי אנן, מבדחינן עציבי. אי נמי, כי חזינן בי תרי דאית להו תיגרא בהדייהו - טרחינן ועבדינן להו שלמא.

2. תהלים פרק א

(א) אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד **ובמושב לצים לא ישב**:
(ב) כי אם בתורת יקוק חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה:

I said to myself, "Come, I will treat you to merriment. Taste mirth!"

That too, I found, was futile.

Of revelry I said, "It's mad!"

Of merriment, "What good is that?"

3. קהלת פרק ב

(א) אמרתי אני בלבי לכה נא אנסכה בשמחה וראה בטוב והנה גם הוא הבל: (ב) לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה מה זה עשה:

רלב"ג:

אמרתי אני בלבי: לכה נא אנסה אותך בשמחה וראות בטוב, ולא אטריח אותך בקנין החכמה אשר היא מונעת האדם מהתענג בשמחות הגופיות.

ר' יוסף כספי:

כי אחר שהקצה הראשון התבאר שהוא מחשבת רוח והבל, אם כן נהפוך עצמינו אל הקצה האחרון, אשר עקרו הגדול הוא נסוך היין בשמחה דרך שחוק וקלות ראש, וטוב הלב בהתהללות והשתכרות, והסתלק כל התחשבות והשתדלות בעסקים. אבל זה מבואר באמת שגם הוא הבל, והטעם בזה: כי לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה — רצוני: שמחה בדרך זה מה זה עושה?! אם כן התבאר, כי שני הקצוות רעים ושניהם הבל; וזה הקצה הראשון הוא מפני הצטערות ומכאוב, והאחרון מפני שכל עניני התהלות ושגעון.

4. ברכות ל עמ' ב

מאי וגילו ברעדה

א"ר אדא בר מתנא אמר רבה במקום גילה שם תהא רעדה.

אביי הוה יתיב קמיה דרבה חזייה דהוה קא בדח טובא אמר וגילו ברעדה כתיב!

א"ל אנא תפילין מנחנא

ר' ירמיה הוה יתיב קמיה דר' זירא חזייה דהוה קא בדח טובא אמר ליה (משלי יד, כג) בכל עצב יהיה מותר כתיב

א"ל אנא תפילין מנחנא

מר בריה דרבינא עבד הלולא לבריה חזנהו לרבנן דהוו קבדחי טובא אייתי כסא דמוקרא בת ארבע מאה זוזי ותבר קמייהו ואעציבו

רב אשי עבד הלולא לבריה חזנהו לרבנן דהוו קא בדחי טובא אייתי כסא דזוגיתא חיותא ותבר קמייהו ואעציבו

אמרו ליה רבנן לרב המנונא זוטי בהלולא דמר בריה דרבינא לישרי לן מר אמר להו ווי לן דמיתנן ווי לן דמיתנן אמרי ליה אנן מה נעבי

בתרך א"ל הי תורה והי מצוה דמגנו עלן

Having cited this verse from Psalms, the Gemara asks: **What is the meaning of rejoice with trembling? Rav Adda bar Mattana said that Rabba said:** One may not experience unbridled joy; even **where there is rejoicing, there should be trembling.**

On that note, the Gemara relates: **Abaye was sitting before his teacher Rabba, and Rabba saw that he was excessively joyful. He said to Abaye: It is written: Rejoice with trembling, one's joy should not be unrestrained. Abaye said to him:** It is permissible for me because **I am donning phylacteries** now and as long as they are upon me they ensure that the fear of God is upon me.

Similarly, the Gemara relates that **Rabbi Yirmeya was sitting before Rabbi Zeira. He saw that Rabbi Yirmeya was excessively joyful. He said to him: It is written: "In all sorrow there is profit" (Proverbs 14:23);** sorrow is appropriate, not excessive joy. **Rabbi Yirmeya said to him: I am donning phylacteries.**

On a similar note, the Gemara relates: **Mar, son of Ravina, made a wedding feast for his son and he saw the Sages, who were excessively joyous. He brought a valuable cup worth four hundred zuz and broke it before them and they became sad.**

Rav Ashi made a wedding feast for his son and he saw the Sages, who were excessively joyous. He brought a cup of extremely valuable white glass and broke it before them, and they became sad.

Similarly, the Gemara relates: **The Sages said to Rav Hamnuna Zuti at the wedding feast of Mar, son of Ravina: Let the Master sing for us.** Since he believed that the merriment had become excessive, **he said to them, singing: Woe unto us, for we shall die, woe unto us, for we shall die. They said to him: What shall we respond after you?** What is the chorus of the song? **He said to them, you should respond: Where is Torah and where is mitzva that protect us?**

5. גמרא שבת דף ל עמ ב

ושבחתני אני את השמחה שמחה של מצוה ולשמחה מה זה עושה זו שמחה שאינה של מצוה ללמדך שאין שכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שיחה ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דבר שמחה של מצוה שנאמר ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'

Similarly, "So I commended mirth," Kohelet 8:15) - that is the joy of a mitzva. "And of mirth: What does it accomplish?" - that is joy that is not the joy of a mitzva. This to teach you that the Divine Presence rests upon an individual neither from sadness, nor laziness, not from laughter, nor frivolity, or idle conversation, but rather from **the joy of a mitzva**. As it was stated with regard to Elisha: "But now bring me a minstrel; and it came to pass, when the minstrel played, that the hand of the Lord came upon him" ([II Kings 3:15](#)).

6. דברים פרק כח

(מז) תחת אשר לא עבדת את יקוק אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל:
(מח) ועבדת את איביך אשר ישלחנו יקוק בך ברעב ובצמא ובעירם ובחסר כל

בכור שור

תחת אשר לא עבדת – במקום שהיה לך לעבוד הקב"ה **בשמחה ובטוב לבב** – שהיה משמחך ומטיב לך ומגדלך על כל, ולא רצית לעבדו.

רבינו בחי"

תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה – ואשימונו הכתוב בעבדו השי"ת ולא היתה העבודה בשמחה, לפי שחייב האדם על השמחה בהתעסקו במצות, והשמחה במעשה המצוה מצוה בפני עצמו,

Deuteronomy/ Devarim ch.16

7. דברים פרק טז

You shall count off seven weeks; start to count the seven weeks when the sickle is first put to the standing grain.

¹⁰Then you shall observe the Feast of Weeks for the Lord your God... ¹¹**You shall rejoice before the Lord your God** with your son and daughter, your male and female slave, the Levite in your communities, and the stranger, the fatherless, and the widow in your midst, at the place where the Lord your God will choose to establish His name...

¹³After the ingathering from your threshing floor and your vat, you shall hold the Feast of Booths for seven days. ¹⁴**You shall rejoice in your festival, with your son and daughter, your male and female slave, the Levite, the stranger, the fatherless, and the widow in your communities.** ¹⁵You shall hold a festival for the Lord your God seven days, in the place that the Lord will choose;

(ט) שבעה שבועות תספר לך מהחל חרמש בקמה תחל לספר שבעה שבועות:

(י) ועשית חג שבועות ליקוק אלהיך מסת נדבת ידך אשר תתן כאשר יברכך יקוק אלהיך:

(יא) **ושמחת לפני יקוק אלהיך** אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך והגר והיתום והאלמנה אשר בקרבך במקום אשר יבחר יקוק אלהיך לשכן שמו שם:

(יב) וזכרת כי עבד היית במצרים ושמרת ועשית את החקים האלה: פ

(יג) חג הסכת תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנך ומיקבך: (יד) **ושמחת בחגך** אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך:

(טו) שבעת ימים תחג ליקוק אלהיך במקום אשר יבחר יקוק כי יברכך יקוק אלהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידך **והיית אך שמח:**

for the Lord your God will bless all your crops and all your undertakings, and you shall have **nothing but joy**.

Rambam Mishneh Torah. Laws of Yom Tov. ch.6

17. "And you shall rejoice in your festivals."

The "rejoicing" mentioned in the verse refers to sacrificing peace offerings, as will be explained in *Hilchot Chaggigah*. Nevertheless, included in [this charge to] rejoice is that he, his children, and the members of his household should rejoice, each one in a manner appropriate for him.

18. What is implied? Children should be given roasted seeds, nuts, and sweets. For women, one should buy attractive clothes and jewelry according to one's financial capacity. Men should eat meat and drink wine, for there is no happiness without partaking of meat, nor is there happiness without partaking of wine.

When a person eats and drinks [in celebration of a holiday], he is obligated to feed converts, orphans, widows, and others who are destitute and poor. In contrast, a person who locks the gates of his courtyard and eats and drinks with his children and his wife, without feeding the poor and the embittered, is [not indulging in] rejoicing associated with a mitzvah, but rather the rejoicing of his gut. And with regard to such a person [the verse, [Hoshea 9:4](#)] is applied: "Their sacrifices will be like the bread of mourners, all that partake thereof shall become impure, for they [kept] their bread for themselves alone." This happiness is a disgrace for them, as [implied by [Malachi 2:3](#)]: "I will spread dung on your faces, the dung of your festival celebrations."

19. Although eating and drinking on the holidays are included in the positive commandment [to rejoice], one should not devote the entire day to food and drink. The following is the desired practice: In the morning, the entire people should get up and attend the synagogues and the houses of study where they pray and read a portion of the Torah pertaining to the holiday. Afterwards, they should return home and eat. Then they should go to the house of study, where they read [from the Written Law] and review [the Oral Law] until noon. After noon, they should recite the afternoon service and return home to eat and drink for the remainder of the day until nightfall.

20. When a person eats, drinks, and celebrates on a festival, he should not let himself become overly drawn to drinking wine, mirth, and levity, saying, "whoever indulges in these activities more is increasing [his observance of] the mitzvah of rejoicing." For drunkenness, profuse mirth, and levity are not rejoicing; they are frivolity and foolishness. And we were not commanded to indulge in frivolity or foolishness, but rather in rejoicing that involves the service of the Creator of all existence. Thus, [[Deuteronomy 28:47](#)] states, "Because you did not serve God, Your Lord, with happiness and a glad heart with an abundance of prosperity." This teaches us that service [of God] involves joy. And it is impossible to serve God while in the midst of levity, frivolity, or drunkenness

8. רמב"ם הלכות יום טוב פרק ו הלכה יז
+דברים ט"ז+ ושמחת בחגך וגו', **אף על פי**
השמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים
כמו שאנו מבארין בהלכות חגיגה יש בכלל
אותה שמחה לשמוח הוא ובניו ובני ביתו
כל אחד ואחד כראוי לו.

הלכה יח

כיצד **הקטנים** נותן להם קליות ואגוזים ומגדנות, **והנשים** קונה להן בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונו, **והאנשים** אוכלין בשר ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין, **וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל +דברים ט"ז+ לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האמללים, אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו, ועל אלו נאמר +הושע ט'+ זבחייהם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם, ושמחה כזו קלון היא להם שנאמר +מלאכי ב'+ זריתי פרש על פניכם פרש חגיכם.**

הלכה יט

אף על פי שאכילה ושתייה במועדות בכלל מצות עשה, לא יהיה אוכל ושותה כל היום כולו, אלא כך היא הדת, בבקר משכימין כל העם לבתי כנסיות ולבתי ל מדרשות ומתפללין וקורין בתורה בענין היום וחוזרין לבתייהם ואוכלין, והולכין לבתי מדרשות קורין ושונים עד חצי היום, ואחר חצי היום מתפללין תפלת המנחה וחוזרין לבתייהן לאכול ולשתות שאר היום עד הלילה.

הלכה כ

כשאדם אוכל ושותה ושמה ברגל לא ימשך ביין מ ובשחוק ובקלות ראש ויאמר שכל מי שיוסיף בזה ירבה במצות שמחה, שהשכרות והשחוק הרבה וקלות הראש אינה שמחה אלא הוללות וסכלות ולא נצטוינו על ההוללות והסכלות אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל שנאמר +דברים כ"ח+ תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב (מרב כל) הא למדת שהעבודה בשמחה, ואי אפשר לעבוד את השם לא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שכרות.

9. רמב"ם הלכות דעות פרק א הלכה ד

הדרך הישרה היא מדה בינונית שבכל דעה ודעה מכל הדעות שיש לו לאדם... ולא יהא מהולל ושוחק ולא עצב ואונן אלא שמח כל ימיו בנחת בסבר פנים יפות...

10. ספר החינוך. מצוה תפח – לשמוח בחגים

משרשי המצוה. לפי שהאדם נכון על ענין שצריך טבעו לשמח לפרקים, כמו שהוא צריך אל המזון על כל פנים, ואל המנוחה ואל השנה, ורצה האל לזכותנו, אנחנו עמו וצאן מרעיתו, וצונו לעשות השמחה לשמו למען זכה לפניו בכל מעשינו. והנה קבע לנו זמנים בשנה למועדים, לזכר בהם הנסים והטובות אשר גמלנו, ואז בעתים ההם צונו לכלכל החמר בדבר השמחה הצריכה אליו, וימצא לנו תרופה גדולה, בהיות שובע השמחות לשמו ולזכרו, כי המחשבה הזאת תהיה לנו גדר לבל נצא מדרך הישר יותר מדאי, ואשר עמו התבוננות מבלי החפץ בקטרוג ימצא טעם בדברי.

11. הרב קוק. עין אי"ה

"ושבחתי אני את השמחה זו שמחה של מצוה, ולשמחה מה זו עושה זו שמחה שאינה של מצוה." ההתנהגות בדבר **הנטיית הטבעיות של האדם** ע"פ דרכי הצדק המוסר והתורה, אפשר שיפלו בהם שני מיני טעויות רחוקות זו מזו בקצוותיהן, שהרי האדם כמו שהוא נולד בטבעו הפרוע "עיר פרא אדם יולד" צריך הוא להכשר ותיקון בנטייתו והדרכתו. אמנם ההכשר והתיקון צריך להיות לא להדריכו הדיפוך ממה שהוא עליו מוטבע, כי בזה לא יצליח, כ"א לחקור בחכמה את המטרה השכלית של הנטיית הטבעיות שבו, ולהעמידן במערכת הנהגתן לא ע"פ פראותן הטבעית כ"א ע"פ המטרה של החכמה והצדק שלמענם נוצרו.

... "ושבחתי אני את השמחה", כלומר השמחה הידועה והטבעית לאדם בעצם טבעו הילדותי, הנני משבחה שהיא ראויה להשאר חיה וערה בטבעו של אדם ועומק נפשו, אחרי כל עליותיו בחכמה ובחסידות, במוסר וצדק. אמנם לשמחה כזאת שמחה של מצוה, הנטייה הטבעית כשמתחברת אל היושר השכלי וההגיוני ראויה היא לשבח. אבל כשהטבע ישאר בשפלותו, ורק ע"פ רגשותיו העיורים ישים דרכו בחיים, הלא לא יקום לאורך ימים, כי החיים והשכל יטפחו על פניו ויאמרו לו "לשמחה מה זו עושה", החשבון שעליו נוסדה הצהלה הילדותית הלא הוא כולו שקר ותוהו, הדבר הנוצץ מרחוק ממראה עליזת החיים החיצונית יאמת הבירור האמיתי את שקרו. א"כ "לשמחה מה זו עושה". אלא על מה הנטייה העדינה והנחמדה הטבעית הזאת עומדת באדם, כ"א להעמידה על יסודה הנכון, על יסוד שמחה של מצוה שהיא ראויה להיות דבקה עם האדם תמיד כל ימי חייו. "ואני בד' אעלוזה אגילה באלהי ישעי". שמחת ההשגה השכלית, שמחת ההדרכה המוסרית בנטיית מדותיו הפנימיות לצד הטוב והחסד המתבאר בדרכה של תורה, שמחת המעשה בעשיית כל המצוות השכליות והשמעיות שמכילות מטרות קדושות נצחיות ונשגבות, שהמה ראויות להטביע את החותם של השמחה הטבעית על החיים באמת, "ישמח לב מבקשי ד'".

12. Rabbi Sacks. Celebrating Life. pg.47-8

Poor Kohelet. He was the man who wrote Ecclesiastes. Tradition has long identified him with King Solomon. He was, we recall, the man who had it all and discovered it was not enough. Palaces, gardens, wives, wealth - all promised happiness. None delivered. The more wealth, the more worry. The more knowledge, the more weariness of spirit. In the end all he could say was, 'Meaningless, meaningless, everything is meaningless.'

We recognize Kohelet. He is the billionaire with the private jet, the apartment on Fifth Avenue, the holiday home in Cap Ferrat, the Armani suits and the expensive wife, who discovers that it all adds up to less than the sum of the parts. The route to happiness turns out to be harder than taking the waiting out of wanting.

Kohelet forgot something that I discovered by chance... Someone had written to the [Lubavicher] Rebbe in a state of deep depression. The letter went something like this. 'I would like the Rebbe's help. I wake up each day sad and apprehensive. I can't concentrate. I find it hard to pray. I keep the commandments, but I find no spiritual satisfaction. I go to the synagogue but I feel alone. I begin to wonder what life is about. I need help.'

The Rebbe wrote a brilliant reply that did not use a single word. All he did was this: he circled the first word of every sentence and sent the letter back. The disciple understood. The Rebbe had answered his question and set him on the path to recovery. The ringed word was 'I'.

It is hard to translate a biblical text from classical Hebrew into contemporary English and still preserve the nuances of the original, but Kohelet's problem was the same as that of the letter-writer above. 'I built for myself... I planted for myself... I acquired for myself...' In Hebrew the insistence on the first person singular is striking, reiterated, discordant. There is no other book in the Bible that uses the word 'I' so many times as do those first chapters of Ecclesiastes. Kohelet's problem was that he kept thinking about himself. It made him rich, powerful, a great success. As for happiness, though, he did not have a chance. Happiness lives in the realm called Not-I."

13. ליקוטי מוהר"ן תניינא, תורה כג

"בענין השמחה, על-פי משל, שלפעמים נשכחני-אדם שמחים ומרקדים, אזי חוטפים איש אחד מבחויץ, שהוא בעצבות ומרה שחרה, ומכניסים אותו בעל-כרחו לתוך מחול המרקדים, ומכריחים אותו בעל-כרחו שיהיה שמח עמהם גם-כן. כן יש בענין השמחה כי נשאדם שמח, אזי המרה שחרה ויסורים נסתלקים מן הצד, אבל מעלה יתרה-להתאמץ לרדף אחר המרה שחרה דוקא, להכניס אותה גם-כן בתוך השמחה, באופן שהמרה שחורה בעצמה תתהפך לשמחה, שיהפך המרה שחרה וכל היסורין לשמחה, בדרך הבא לתוך השמחה."

14. כד - מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד

מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד ולהתגבר להרחיק העצבות והמרה שחרה בכל כחו וכל החולאת הבאין על האדם, בלם באין רק מקלקול השמחה ... וגם חכמי הרופאים האריכו בזה שכל החולאת על ידי מרה שחרה ועצבות והשמחה היא רפואה גדולה ולעתיד תתגדל השמחה מאד ... כי השמחה היא בחינת תקון החולה כנ"ל ... והפלה, שצריך להתגבר מאד בכל הנחות להיות אך שמח תמיד כי טבע האדם למשך עצמו למרה שחרה ועצבות מחמת פגעי ומקרי הזמן וכל אדם מלא יסורים על כן צריך להכריח את עצמו בכח גדול להיות בשמחה תמיד ולשמח את עצמו בכל אשר יוכל ואפלו במלי דשטותא אף שגם לב נשבר הוא טוב מאד עם כל זה הוא רק באיזו שעה וראוי לקבע לו איזה שעה ביום לשבר לבו ולפרש שיחתו לפניו ויתברר, כמובא אצלנו אבל כל היום בלו צריך להיות בשמחה כי מלב נשבר בקל יכולין לבוא למרה שחרה יותר מאשר יכולין לכשל על ידי שמחה, חס ושלום לבוא לאיזה הוללות, חס ושלום כי זה קרוב יותר לבוא מלב נשבר למרה שחרה על כן צריך שיהיה בשמחה תמיד רק בשעה מיחדת יהיה לו לב נשבר

הרב שג"ר – דרשה לפורים לצחוק, להשתחרר

את ההבדל בין שמחת יום טוב לשמחת פורים הגדיר האדמו"ר האמצעי מחב"ד כהבדל שבין שמחה הנתונה בכלי לשמחה שהינה מעבר ומעל לכלי (שערי אורה צט). שמחת יום טוב היא שמחה של מצווה, השמחה היהודית הנובעת מן הביטחון בקיום היהודי ובערכו. אני בטוח לאו דווקא במה שיקרה לי, אלא בערך של מה שאני עושה. זוהי שמחה עמוקה שיש בה מלאות וסיפוק, אמונה וביטחון בערך של חיי. הביטוי המובהק של שמחה זו הינו בעשיית החסד: אנחנו באמת שמחים לא כשאנחנו מקבלים, אלא דווקא כשאנחנו נותנים; נתינה ברצון היא מחווה המבטאת את האמונה העמוקה בערך שבה. בנתינה זו אנו מכוננים את קיומנו כקיום שווה, בעל ערך אינסופי. זהו הסיפוק שבעשיית הטוב, האמונה בייעוד של היהודי ובערך חיי. שמחת החג היא שמחת המצווה והחסד, שמחה המבוססת על המלאות והישות, שמחת היש בישותו והיהודי ביהודיותו.

האקסטזה לעומת זאת מבוססת על האובדן, 'כאשר אבדתי אבדתי' (אסתר ד', טז), ועל הגילוי כי באובדן זה, שהינו העדר, נמצאת נוכחות אינסופית אף יותר מאשר במלאות של הנוכחות עצמה. התשתית של החרדה העומדת בבסיס הצחוק של המגילה, והיכולת להפוך את הסיפור הקפריזי והמפחיד לצחוק, הינם המקור לאקסטזה.

אקסטזה יכולה להתלקח במפגש, כאשר פולשת לתוכו נוכחות הדדית חזקה, המופיעה תמיד כהווה ונתפסת כ'מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ' (תהלים ע"ג, כה). היא חושקת בנוכחות עצמה מעל ומעבר לכל דבר אחר, בנוכחות שהינה 'ההווה אין', שלא ניתן להחזיק בה ולכן היא מחוץ לכלים; היא חפצה להתמוגג באהבה העזה כמוות. התרחשות זו מבוססת על הרגעים שבמפגש, על כך שהיום אנחנו כאן ומחר כבר לא, על כך שאין לנו ביטחון, ובהעדר הביטחון ישנו קיום עמוק ואינסופי הרבה יותר. שמחת המפגש על רקע הארעיות שלו והתשתית האובדנית שמתחתיה, היכולת לגבור עליהם ועל ה'אין' והחרדה הנלווים להם – הם המביאים לאקסטזה. באקסטזה הזו נחשפת האינסופיות של הקיום האנושי דווקא בארעיותו ובאי הזדקקותו לאחיה, בגילוי יכולתו להפוך את השרירותיות לגורל ולקבל אותה על עצמו.

בכתבי האר"י ז"ל מתואר פורים כסיטואציה יוצאת דופן, המתרחשת דווקא על רקע מצוקת הגלות. המילה 'מגילה' רומזת להתגלות, צירוף מקרים והזדמנות המאפשרים גילוי זמני וארעי של מה שתמיד מכוסה ונעלם. שמחת חיים המוזנת מהאין, הגילוי של 'אנחנו כאן', הנוכחות של הרגע ברגעיותו – הפכים לששון. לאחר מכן, כשיחלוק ויהיה לעבר, יהפוך הששון לבית, להיות אצל עצמו. אבל ברגע המפגש יש אינסופיות שמעבר לבית, והיא המקדשת את הבית, כשם שהאקסטזה של מות בני אהרן הייתה התנאי לכינון המשכן. כך גם כתב רבי נחמן לגבי קדושת השבת, המתעצמת מתוך המודעות לזמניותה, לאובדן המאיים עליה: 'שמחת גודל התענוג של הנפש היתרה שבא בשבת, על כן מתחילים תכף להתגעגע ולהצטער על אבדת הנפש במוצאי שבת' (ליקוטי מוהר"ן קמא קבו).

באקסטזה מתגלה בי יכולת ההופכת אותי לבן חורין, לבלתי תלוי. די בגילוייה של אפשרות ממשית זו כדי להבעיר אותנו ברשפי אש שלהבתי-ה, במשוש חתן על כלה. ההתגברות העצמית באמצעות הצחוק, שהיא מסירות הנפש הגדולה ביותר, מייצרת מרכז שאין בו כובד אלא קלות. בכך נמסכים אורות התווה הכאוטיים בכלי התיקון, שאינם תופסים את עצמם כיש העומד בפני עצמו אלא כייצוגים של מה שמעבר להם; אמונה בלי להאמין, כשם שאלוקים נמצא ולא במציאות. פרוורסיה זו הינה חיונית לכינון הביתיות, כדי שלא תהפוך לכלא. רק כך ייבנה המשכן אליו תוכל לרדת השכינה, ובכך תתמלא תאוותו של מי שאמר והיה העולם.

הצחוק של פורים, שהוא צחוק של שלילה וביטול, הוא הניגוד הגמור למלאות החיובית של השנה כולה, לדיבור הטוב והמואר. הליצנות הינה רוע וניהיליזם, ולכן כל ליצנות אסורה – חוץ מליצנות על עבודה זרה (מגילה כה ע"ב). בפורים הליצנות מופנית נגד הליצן העמלקי עצמו, והופכת לשלילה של השלילה, צחוק על הצחוק ההמני. בהתגברות עצמית ובשליליות כפולה זו נוצרת חיוביות, אמירת הן המנכסת לעצמה את עוצמת השליליות של האין.

מתוך קובץ שנכתב באדר תשס"ה.

The Mittler Rebbe of Habad differentiated between the happiness of the other holidays and the happiness of Purim as the difference between happiness contained within a vessel and happiness that is beyond and above any vessel (Sha'arei Orah 99). The happiness of the other holidays is the happiness of mitzva- of commandment, a Jewish happiness that flows from a sense of security in Jewish existence and its value. I am secure not necessarily in what will happen to me, but in the value of what I do. A deep happiness that contains fullness and satisfaction, faith and security in the value of my life.

The classic expression of this happiness is in acts of kindness. We are truly happy not when we are receiving but when we are giving. Because giving willingly is a gesture that expresses a deep faith in its own value. Through this giving, we establish our existence as a worthy existence, of infinite value. This satisfaction comes from doing good acts, the faith in Jewish destiny, and the value of his life. The happiness of the holidays is the happiness of commandment and kindness, happiness based

on fullness and actuality, a happiness of existence in its very existence and the Jew in his Jewishness.

In contrast, [the joy of Purim,] is ecstatic, which is based on loss (אובדן), “and if I am to perish (אבדתי), I shall perish! (אבדתי)” (Esther 4:16), and on the discovery that within this loss and absence, there is an unlimited presence, even more than in the fullness of presence itself. The source of ecstasy is the foundation of terror that lies at the basis of the jest of the Megillah, the ability to turn this capricious and frightening story into a joke.

Ecstasy is ignited by an encounter. A person is confronted by strong mutual presence, which always appears as a present reality; an experience of “Whom else have I in heaven? And having You, I want no one on earth” (Psalms 73:25). More than anything else a person desires presence itself. A presence that is an uncontainable intangible now, beyond restraint. He wants to dissolve in love that is as strong as death. The nature of the event is an instantaneous encounter, [illuminating] how today we are here and tomorrow we are not, without a sense of security. In this lack of security, there is an existence much deeper and infinite.

The happiness of the encounter occurs against its fleeting background and its basis in loss. In overcoming these factors as well as accompanying naught (אין) and terror, a person arrives at ecstasy. The discovery of the ability to turn arbitrariness into fate and accept it. This ecstasy reveals the infinite nature of human existence, exactly because of its transient nature and lack of a need to be anchored.

In the writings of the Arizal, Purim is depicted as an exceptional situation, which occurs specifically against the background of the crisis of exile. The word “Megillah” (“מגילה”) alludes to revelation (“התגלות”), the happenings and chance [of the Purim story] enables temporary and transitory revelation of what is generally concealed and hidden.

A happiness of a life that draws on the naught, turning it into joy. A revelation that “we are here,” in the presence of the fleeting moment. After this, when the present turns into the past, joy will turn into your home, into being-with-yourself. However, in the moment of the encounter there is an unlimitedness beyond the home, which, in turn, sanctifies the home. Correspondingly, the ecstasy of the death of Aharon’s sons was the condition for the creation of the Mishkan. Similarly, Rebbe Nahman wrote regarding the holiness of Shabbat, which is stronger for our awareness of its temporary nature, of the loss that threatens it. “Due the immense pleasure of the extra soul that arrives on Shabbat, we immediately begin to feel pain and yearnings over the loss of the soul with Shabbat’s exit” (Lekutei Moharan I:126)..

Ecstasy reveals in me an ability to be free and independent. The discovery of this very real possibility is enough to ignite us with “darts of fire, a blazing flame” (Song of Songs 8:6), with the rejoicing of a groom over a bride. Overcoming the self by way of the joke is the greatest form of self-sacrifice, thereby creating a center of lightness not weightiness.

In this manner, the chaotic lights of destruction (tohu) are gathered in the vessel of repair (tikkun), which are not understood as independent entities, rather the [repaired vessels] embody something beyond them. A belief in God without believing, God exists without existing. This destruction is vital to the creation of a sense of being at home, so the home should not become a prison. Only then will be built a Tabernacle into which the Shekinah could descend, thereby satisfying the desire of He that spoke and there was the world.

The joke of Purim is a joke of negation and nullification, the complete opposite of the affirmative fullness of the rest of the year, which stresses the positive and discussable. Normally, mockery is wickedness and nihilism, and mocking is therefore forbidden (except for the mocking of idolatry, Megillah 25b). On Purim, however, the mockery is turned towards the Amalekite mocker himself, becoming a negation of negation, a joke about Haman's joke. In overcoming the self and in this double-negation is formed a positivity, a saying yes that takes as its own the strength of the negativity of the naught.